

N. PÁL JÓZSEF 2020.12.04 23:18

Lehajtott fejvel – N. Pál József

publicisztikája

Nem így kellett volna történnie. Az átkozott vírus ezt is elrontotta. Nézem a búcsú képeit, a felvételt drón készítette a magasból talán. Jó fél óra az egész a temetőben, a hőmérséklet 23.3 fok, este fél nyolc és nyolc közt jár a Buenos Aires-i idő, nyár van most arrafelé. A kerekeken gördülő koporsót néhány tucat ember kíséri a hófehér sátor alá, a szertartásból szót sem hallani, beszélnek-e a papon kívül valakik, nem tudom, látszik, tenyerek verődnek össze végül, besötétedik közben, s csend, mélységes csend van – bennem is. Diego Armando Maradonát gyorsan eltemették, alig több mint egy nappal a halála után.

Tudom, tízezrek vonultak el az elnöki palotában felállított ravatal előtt, de nekem a Senna vagy Garrincha koporsóját kísérő – s Evita Peróntól majd' hetven éve búcsút vevő – milliók jutnak eszembe mégis. Mert Dél-Amerikában nagyon tudnak sírni, temetni – akárcsak örvideni, ünnepelni – az emberek. Aligha van tája a világnak, ahol az érzelmeknek, a szenvedélyeknek ily foka mutatná meg magát, ahol az egyén élete ily áradó egyértelműséggel lenne képes feloldódni a – családi, nemzeti – közösség emocionális tengerében alkalmasint. Ahol, miként az öröm és a bánat, úgy az élet és a halál is „közös élmény” mindenkinek.

Itt nincs racionális mérce, itt csak „legek” vannak, amelyek vitára nem bocsáthatók. Itt, akit egy nép szeret, Isten magasában létezik, s nála – Evitánál, Sennánál, Garrinchánál, Diegónál – nem létezhet „nagyobb”. Fogadjuk el: Maradonánál egy argentin számára nem volt, nincs és nem is lesz jobb labdarúgó soha, s meglehet, e hitet a világon is osztják számtalanul. Most, a halál döbbenetében írásban, szóban, nyilvánosan is.

Többször írtam: a „ki minden idők legjobbjá” kezdetű vitát játéknak fogom fel. Ha kérdeznek, négy nevet szoktam említeni az általam látottak közül – Maradonáét is, egyetlenként, akinek aktív ideje húszéves korom utánra esett! –, de vallom: ahogy legszebb versből, tájból, nőből, legjobb labdarúgóból is „több van” (volt) a nagyvilágban, így bárkinek igaza lehet, hisz ahogy a választó, a választott is mindig „egyedüli példány” Kosztolányi Halotti beszéde szerint.

Mi a Maradona-jelenség megismételhetetlen egyedisége, kérdezem, sejtván, hogy a választ nem a futballtudás (s nem az „eredményesség”) révedt csodálata adja meg igazán. Sem földönkívüli technikai képességeit (narancssal, összegöngyölt zoknival, Rubik-kockával is

dekázott, ameddig akart), sem ösztönös tér- és helyzetérzékelését, páratlan „szituációs gyorsaságát”, irányító (a pályán: vezéri) hajlamát nem taglalom, egyvalamire emlékeztetném magunkat csupán. Ez a 165 centire nőtt izomcsomó, lökhatték, rúghatták, kaszálhatták, mindig talpon maradni, továbbmenni igyekezett, ha csak hajszálnyi esélye volt erre, akkor is. No meg a játék atavisztikus öröme, ami gyakran villant át az arcán, örvendező mozdulatain. Szóval: szerintem a hatvanas-hetvenes éveket – a Pelé, Beckenbauer, Cruyff (az én másik három „legem”) nevével reprezentálható korszakot – követő idő legjobbjá volt, ám ehhez az a játéktudáson túli „valami” is kellett, ami a labdarúgás leginkább összetett, és – nem szakmai szempontra gondolok! – legnagyobb hatást kiváltó jelenségévé, sűrítő szimbólumává emelte őt.

Gyorsan kijelentem, aztán ejtem a „témát”: rajongjanak érte (száz)milliók, Maradonát, az embert példaképpé erőltetni nem szabad, nem érdemes. Létezésével a világot tette gazdagabbá, s teheti tapasztaltabbá, bölcsébbé mégis, ha játéka káprázatát is őrizve e sportág idő- és térvizsgálatai által determinált hatásának törvényét próbáljuk megérteni. Innen nézve állítom: a legtöbbet érte el, amit elérhetett. Ő (volt) az a lény (ember és futballista együtt!), aki nélkül e sportág utóbbi öt-hat évtizedének – határozottan mediális korszakának – története a legkevésbé leírható! Nem szívesen, de bárki mást „ki tudnék képzelni” e folyamatból, ha muszáj, ám őt semmiképp, nélküle e história összeesne menten. Benne e játék és e játék minden körülményének, állapotának, következményének olyan lélektani, történelmi, szociológiai s – nem félek a szótól – metafizikai sűrítője, modellje szólítja csodálkozásra, gondolkodásra s hökkenti meg a szemlélődőt, ami példátlanul nevezhető. Aki őt megéri (ami teljességében lehetetlen persze), a világról, létezésünkről „tanul meg” valami nagyon fontosat. Meg a futball misztériumáról, s annak (talán) legemblematikusabb térségéről, Dél-Amerikáról is alighanem.

Ismert, hogy Szophoklész Antigonéjának kardalából a deinosz szó (csodálatosra magyarázták az ötvenes években) nem lefordítható, mert megdöbbenőt, bámulatost, csodásat, elborzasztót egyszerre jelent szétszálazhatatlanul. Ahogy a futball, a létezésünk s ahogy e most eltávozott élet is. Áldás, Isten ajándéka (az argentin kommentátor ordított erről önfeledten az „évszázad gólja” után), s az elkárhozás alkalma is, a szenvedély összetett példázata, ami repít és pusztít, lesújt és lebegni hív egyazon emocionális dimenzió két szélső felén, de ahol az öröm emléke, vágya, reménye mindig erősebb hosszabb távon, ami élni segít, mennél nyomorúságosabb a sors, annál inkább talán.

Nos, Dél-Amerikában sok a nyomorúság, volt a Maradona családban is, ez tudható. Sokak álmát példázta a kölyökszani útja tehát, de nem egészen úgy, ahogy a karrierparancsba bódult világban képzelni szokás. Mert a foci nem a kitörés, nem a jólét forrása (van, akinek az is persze!) a tömegeknek arrafelé, hanem hit egy jobb, örömmel telítettebb életben, illetve annak megérintheségében, átélhetőségében inkább. A misztikus unió (az Istennel való együttlétben feloldódás) vágyának olyan pillanata, ami a futballszerelmesnek semmivel sem helyettesíthető, így aki ezt „adja”, Isten földi mása lesz a „népnek”, s ekként imádja, ekként tekint rá.

Hogy lehet élő emberre egyházat alapítani, nekem csak így érthető. Vallási közösséget, ahol az időszámítás 1960-nal (az „apokrif szent” születési évével) veszi kezdetét, ahol az Ave Maria dallamára szól a „helyi” Istenhez az ének, s ahol a Jézus Hegyi beszédéből reánk maradt imát így kezdik el: „Mi Diegónk, ki vagy a foci pályán, szenteltessék meg a te bal kezéd...”!

Igen, a bal kéz, amely a nagy csalást elkövette egykor, de amit a „hívó” Isten szándéka beteljesüléseként fog föl, amíg él, s – ne legyen kétségünk! – így fogta föl Maradona is (szava „Isten kezéről” annyit tett: az ő akarata volt, így e „csíny” nem visszavonható). Kvázi elnézés-kérése, amit Moncz Attila idézett e hasábokon (Isten kezében, november 27.) annak „mellébeszélő” megvallása volt inkább, miért nem kell (nem lehetséges) bocsánatot kérnie. Gyermekkora farkastörvényeit (a vivezát, ami a szegények – az élethez, a „győzelemhez” elengedhetetlen – fortélyairól, ravaszságáról szólt) emlegette ugyan néhanap, ám cselekedetét ifjan rögzült „világképe” normájának sérelme nélkül nem bán(hat)ta meg. Vélem: a labdarúgás története (egyik) legnagyobb csalását éppen neki, e história (egyik) legnagyobb tudású alakjának az egész világ szeme láttára kellett elkövetnie – mindannyiunk okulására talán.

S e számunkra érthetetlen – illetve érthető, de el nem fogadható – világképben az „örökölt” istenhit, a szenvedélyes patriotizmus s a szélsőbal romantizált ikonjainak (Fidel Castro, Che Guevara) imádata tökéletesen összefért. Higgyük el: Maradona se Marx, se Lenin, se Castro könyveit nem forgatta (szerintem a Bibliát se sűrűn), ám ha az amerikai politikusokat, a FIFA és más szervezetek vezéreit szidta, ha „közügyekben” szólt, az ösztönlények naivságig egyszerűsített látásával bár, de szívéből beszélt. Legyen mindenkinek munkája, étele, öröme, ilyenfélét kívánt a világnak utolsó interjújában, s e summázattal végül is muszáj egyetérteni.

Ember volt, gyalgó lélek, aki sorsával a futballt a maga – jóra s rosszra hívó – összetettségében megismételhetetlen töménységgel mutatta meg, s ha ételt, munkát nem is adhatott még hazájában sem mindenkinek, a pályán az öröm és e játék csodájának emlékezetét hagyta reánk.

Diego! Köszönöm, hogy egy korban éltünk, s ha Teremtőd előtt állsz, hajtsd le némán a fejed!